

Eerste college prof. dr. Jan Van der Veken t.b.v. de
leerstoel theologie van de charismatische vernieuwing aan de VU te Amsterdam 7 februari 2001
Persoonlijk verslag Kees Slijkerman, gecorrigeerd door Jan Van der Veken

Van der Veken (1932) kwam in 1972 in contact met de Catholic Pentecostals in de USA en werd daar ook zelf door de Geest geraakt.

Historisch gezien zijn Catholic en Pentecostal als water en vuur ten opzichte van elkaar. Toen Veronica O'Brien (?), die in België samenwerkte met kardinaal Suenens (aartsbisschop van Mechelen-Brussel) de naam 'catholic pentecostals' in een krantenbericht zag (ca. 1971), ging ze er op af en herkende zij het als authentiek werk van de Geest. Kardinaal Suenens was juist bezig het boek te schrijven *Een nieuw Pinksteren?!* Hij zag in deze Catholic Pentecostals, die spoedig de naam katholieke charismatische vernieuwing (KCV) gingen hanteren, een realisatie van het gebed om een nieuw pinksteren. Dat gebed was in de voorbereiding op het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) gebeden door paus Johannes XXIII.

Suenens kreeg contact met twee gangmakers:

- Ralph Martin, de eerste leider in de KCV.
- Steve Clark, de denker van de beweging.

Beiden waren lid van de gemeenschap Ann Arbor, die contact hadden met de pinkstergemeenten.

KERNVRAAG

Een kernvraag voor kardinaal Suenens was de relatie tussen deze vernieuwingsbeweging en de geïnstitutionaliseerde vormen van christendom. Zijn antwoord was: De charismatische vernieuwing is geen beweging buiten de Kerk, ook geen beweging binnen de Kerk, maar ze zou moeten zijn een bewegen ván de Kerk naar de Geest toe of een door de Geest bewogen zijn van de Kerk.

Om de KCV goed te kunnen plaatsen moet men de geschiedenis van de pinksterbeweging kennen. Daarom eerst een terugblik.

VOORGESCHIEDENIS - ONTWIKKELING VAN DE PINKSTERBEWEGING

Toen de KCV ontstond was er al lang een dergelijke beweging, nl de Pinksterbeweging.

Het begin van de Pinksterbeweging kan geplaatst worden in de nacht van 31 december 1900 op 1 januari 1901, het begin van de 20ste eeuw. Vier mensen in de USA worstelden reeds langer met het gegeven dat de eerste christengemeenten, zoals beschreven in de Handelingen van de Apostelen, zo geheel anders waren dat de realiteit van de kerken in hun tijd. Hoe is de vurige Geestvervulde eerste gemeente te rijmen met de toestand van de kerken nu?

Deze vier mensen sloten een pact van gebed en gingen bidden om de heilige Geest en op die eerste dag van de 20ste eeuw ervoeren ze in Topeka (USA) de Geest op een nieuwe manier. Daarover vertelden ze enthousiast aan de voorgangers van hun kerk. Maar die wezen het af en gooiden hen er uiteindelijk uit.

Een paar jaar later begon deze pinksterervaring zich snel te verspreiden door de gebeurtenissen Azusa Street, LA (1906). En vrijwel nergens in de mainline-churches was er openheid en gastvrijheid voor deze ervaringen.

De socioloog Max Weber stelt dat de tegenstelling en spanning tussen bijvoorbeeld de instituties in de Kerk en het charismatische element in de Kerk een normale dynamiek is. Ook Jezus botste met de geestelijke leiders in zijn tijd.

In de eerste vijftig jaar van de 20ste eeuw maakten de pinksterbeweging een opmerkelijke groei door zonder echte structuur. Rond 1950 waren er wereldwijd 15 miljoen mensen bij. Het werd een derde macht naast de rk en protestantse kerken. Technisch gezien waren het sekten, afgescheurd van bestaande kerken. Ze waren minder intellectualistisch dan de bestaande kerken. Ze werden gekenmerkt door veel vreugde en genezingen. Maar ze werden niet erg serieus genomen door de "mainline churches" (grote bestaande kerken)

IN PROTESTANTSE KERKEN

Dat ging veranderen in de vijftiger jaren (zie *Vurig van Geest*). Binnen de protestantse kerken ontstonden kleine groepen met openheid voor de pinksterervaring, met name rond het tijdschrift Vuur. De pinksterbeweging deed haar intrede in de protestantse kerken.

In Duitsland kreeg je de bijeenkomsten in Schloss Craheim, in Engeland de organisatie Fountain Trust (met Michael Harper) en in de USA kwam door de Geest de episcopale Church of the Redeemer in een vervallen wijk in Houston tot opmerkelijk nieuw leven¹. Daar kwamen journalisten uit de hele wereld op af. In deze geestelijke ommekeer hebben de pinkstervoorganger David Wilkerson en zijn boek *Het kruis in de asfaltjungle* een belangrijke rol gespeeld.

IN DE RKK

Heel deze geschiedenis had dus al 66 jaar plaatsgevonden, toen in 1967 de pinksterbeweging haar intrede deed binnen de RKK.

In 1967 vond aan de Duquesne-universiteit te Pittsburgh (USA) een verdiepingsweekend plaats van katholieke studenten en docenten die actief waren in de Cursillo-beweging. Lange tijd hadden ze gebeden om de Geest. Als voorbereiding op dit weekend lazen ze allemaal het boek *Het kruis in de asfaltjungle* van David Wikerson². Een boek dat nog steeds aanbevolen is te lezen om de pinksterervaring te begrijpen.

Tijdens dat weekend werd veel meer gebeden dan stond gepland en hebben veel deelnemers een diepgaande geestelijke verandering doorgemaakt. Anderen zagen dat en zeiden: jullie zijn veranderd. Deze ervaring was nieuw voor deze katholieken, en ze hebben zich gewend tot mensen van de pinksterkerken om over zich te laten bidden om een vervulling met de Geest.

De pinkstergelovigen zagen nu dat deze katholieken de Geest hadden ontvangen zoals zijzelf. Ze vroegen: gaan jullie nu de rk kerk verlaten? Dat deden ze echter niet.

Binnen een paar jaar groeide deze katholieke charismatische vernieuwing uit tot duizenden deelnemers in de hele USA en in veel andere landen³. In 2000 waren er wereldwijd wel 60 tot 90 miljoen katholieken door geraakt.

Begin jaren 70 was de vraag: Wat gaat de rk kerk doen met deze katholieke pinkstergelovigen, deze catholic pentecostals?

Veronica O'Brien en kardinaal Suenens pleitten met succes voor gastvrijheid. Suenens werd de 'cardinal protector'. De paus vroeg hem deze nieuwe beweging internationaal te begeleiden.

In 1975 ontving paus Paulus VI in Rome 10.000 vertegenwoordigers van de KCV. (Jan Van der Veken was erbij.)

Op de eerste pinksterdag ging de paus voor in de eucharistieviering. Men was geïnstrueerd om zich in te houden en niet uitbundig te doen. Bij de consecratie was het voor zeer vele voelbaar dat hier 10.000 gelovigen zich inhielden om niet spontaan in lofzang uit te barsten. "Het was alsof de lucht trilde".

De volgende dag ging 's morgens kardinaal Suenens voor in de eucharistieviering terwijl de paus een toespraak hield waarin hij de historische woorden sprak: zou deze vernieuwing niet een kans zijn voor de kerk en voor de wereld⁴.

's Middags kwam deze menigte bijeen aan de catacomben van st. Calixus en daar hield kardinaal Willebrands (van het Secretariaat voor de Eenheid der Christenen) een toespraak. In die bijeenkomst kwam het tot een spontane uitbarsting van vreugde en vreugdedans. Daarbij moest Jan denken aan Heidegger die ooit schreef: tot de klassieke God kun je niet bidden en je kunt niet voor Hem dansen. Hier gebeurde het!

¹ Zie de documentairefilm *Following the Spirit* die te huur is bij de stichting Woord en Beeld in Haarlem; en het boek *Hoe een christengemeente tot bloei kwam* van Michael Harper

² Dat boek is ook verfilmd en als videofilm te lenen bij de katholieke stichting Samuel in Oisterwijk.

³ Zie de statistieken in het boek "Then Peter stood up...", uitg. ICCRS, 2000, (www.iccrs.org)

⁴ Zie de tekst van zijn toespraak in het boek "Then Peter stood up...", uitg. ICCRS, 2000, waarin alle pauselijke toespraken en brieven aan de KCV staan.

CENTRALE VRAAG: INTERPRETATIE EN KERKELIJKE BEOORDELING

Hoe reageerden de kerken op dit fenomeen?

Een onbetwistbaar feit is dat wat nu in de charismatische vernieuwing gebeurt aan lofprijzing, genezing en andere charismata, als twee druppels water lijkt op wat beschreven wordt in de Handelingen der Apostelen. Maar je moet onderscheid maken tussen drie dingen:

1. De fenomenen.
2. De interpretatie die de handelende gelovigen er zelf aan geven.
3. De interpretatie van de kritische toeschouwer.

Voorbeeld:

- 1: De 120 leerlingen in Handelingen 2 begonnen zich in vreemde klanken te uiten.
- 2: Petrus interpreteerde dit met de woorden "Hier gebeurt wat de profeet Joël heeft gezegd...dat Ik mijn Geest zal uitstorten..."
- 3: De kritisch nadenkende theoloog in de 21ste eeuw interpreteert wat er staat over het gebeurde en hij interpreteert de uitleg van Petrus.

Het interpreteren van wat er is gebeurd in Handelingen is even lastig als het interpreteren van wat er nu gebeurt in de charismatische vernieuwing.

Op de charismatische vernieuwing wordt door buitenstaanders vaak gereageerd met: 'Is het niet een beetje overdreven?' Diezelfde buitenstaanders zullen ook op wat ze lezen in Handelingen reageren met: 'Is dat niet een beetje overdreven?'

Een bisschop kan echter veel beter als hoofdzorg hebben "hoe kan ik het enthousiasme onder de gelovigen in mijn bisdom afremmen?" dan "hoe kan ik mijn dode kudde voortsleuren?".

'Overdrijven' is op het gebied van het leven in de Geest beter dan 'onderdrijven'.

Bij de kritische evaluatie moeten we ook kijken naar de banden tussen de KCV en de pinksterkerken.

In hoeverre is het gedachtegoed van het Pentecostalisme overgenomen door mensen van de KCV?

In het pentecostalisme overheerst het onbevangen niet-gesofisticeerde geloof, maar ontbreekt vaak de interpretatie. Ze zeggen bijvoorbeeld over tongentaal: dan spreek je zelf niet maar dan spreekt de Geest in je. (Alsof je er zelf buiten staat.)

Juister is het te zeggen: bij tongentaal spreekt de Geest in óns (niet buiten ons om).

Historisch gezien is het interessant te zien dat de 'rijken' van de gevestigde kerken iets ontvangen van de 'zwakken', de pinkstergelovigen waar ze lange tijd op neer keken.

Een bijbelse uitdrukking voor de charismatische ervaring is: proeven hoe zoet de Heer is.

Literatuur:

Catholic Pentecostals - Kevin & Dorothy Ranagan, 1969, uitg. Paulist Press Deus Books, Pramus, N.J./ New York, N.Y./ Toronto, Ont.

Een nieuw Pinksteren? Leo Kardinaal Suenens, 1974, uitg. Emmaüs - Brugge, ISBN 90 264 7165 3

Spiritual Journey Leo Kardinaal Suenens

Vurig van Geest Deputaten van de Gereformeerde Kerken in Nederland, augustus 1984, uitg. Centrale voor Vormingswerk/H.V.D., Driebergen (uitverkocht, niet herdrukt)

In 1978 schreef Van der Veken een brochure waarin hij aan zijn collega-priesters uitleg geeft van wat hij had ontdekt in de charismatische vernieuwing.

N.B.

In 1992 verscheen een boek met getuigenverslagen van het begin van de KCV in Duquesne, 1967: *As By A New Pentecost* - Patti Gallagher Mansfield, 1992, uitg. Franciscan University Press, Steubenville, ISBN 0-940535-44-0 (*in 2015-2016 verscheen daarvan een uitgebreide heruitgave*).

Kees Slijkerman

2e college: 0062 op www.stucom.nl

3e college: 0063 op www.stucom.nl

Dit is document 0061 op www.stucom.nl